

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

EM2021/023

5. oktober 2021

Mariane Paviasen

Forslag til: Inatsisartutlov om forbud mod forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse af uran m.v.

(Medlem af Naalakkersuisut for Boliger, Infrastruktur, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling)

Jeg ønsker at rette en dybfølt tak til Naalakkersuisut for deres forslag om at forbyde forundersøgelse og udnyttelse af uran samt andet end uran, hvis det gennemsnitlige uranindhold er over 100 ppm, og på vegne af Inuit Ataqatigiit har jeg følgende bemærkninger:

Det virker som om at man nu er ved at komme over tiden, som vi ind til videre har oplevet som en tid med negative konsekvenser: I 2013 blev 14 dage brugt til at ændre vores samfundsværdier, vores traditionelle arv, vores levevis, som vi baserede vores trygge liv på, meget radikalt, da det blev vedtaget at man kan give tilladelse til udnyttelse af uran, hvilket skete med kun en enkelt stemmes flertal.

Det virkede som at det nu blev muligt politisk at kunne foretage meget radikale ændringer hen over hovedet på folket og uden at have foretaget høringer. Det grønlandske styre, som vi havde betragtet som betryggende, blev med ét en saga blot.

Samfundet blev polariseret, og dengang vidste vi, at det eneste sted man havde i tankerne omkring etablering af en minevirksomhed, havde uranholdige mineralforekomster. Der blev banet vej for en forurening, som ikke var mulig at bekæmpe, uden at spørge befolkningen i Narsaq og dets nabolag først. Og der findes dokumentation for, at beslutningstagerne havde fået en meget mangelfuld information om uran og dets konsekvenser.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Situationen har haft meget alvorlige konsekvenser, som vi lider af endnu til dato; den gensidige respekt borgerne og politikerne i mellem er blevet ødelagt, for hvem ved, om de folkevalgte, der bliver valgt ind på de næstkommende valg, kan træffe fornuftige beslutninger på oplyst grundlag, næste gang de vil foretage meget radikale ændringer, blandt andet ved at høre borgerne grundigt først og på baggrund af borgernes meningstilkendegivelser?

Den hidtidige udvikling af fødevarerforsyningsområdet i Sydgrønland blev mere eller mindre standset, og man begyndte at anse potentielle investeringer til at være alt for risikable. Og nogle af de områder, man var usikre om, var, hvem der bliver prioriteret højest af Naalakkersuisut: Ønsker man at prioritere de lokale erhvervsdrivende, der allerede har udøvet deres erhverv i hundrede år og har været igennem generationsskifte, og som endnu kan foretage udvidelse af deres erhvervsområde i nærmest ubegrænset tid i fremtiden? Eller vægter man folk, blandt andet fra udlandet, der har investeret i en minedrift, der kommer til at køre i en begrænset årrække, højere end de erhverv, der drives af lokalbefolkningen?

Jeg under de erhvervsdrivende, der er kommet i fare i uranudvindingens navn, fåreholderne, landbrugserhververne, rensdyravlerne, fiskerne, fiskeindustrien, fangerne, kvægavleren, turismeoperatørerne, Levnedsmiddelskolen, Neqi A/S, sæbeproducenten, bryggeriet og andre erhvervsdrivende, som i alt for mange år har haft meget usikre forhold, for at de nu endelig kan se lys for enden af tunnelen, idet man nu er ved at bane vejen for, at de kan videreudvikle deres erhverv uden at nære usikkerhed.

Et af de områder der har været i fare, er UNESCO's verdensarvsområde i Sydgrønland, som turismeerhvervet fremadrettet kan drage stor nytte af.

De respektfulde erhverv, som drives af den lokale befolkning, og er blevet drevet fra generation til generation, har allerede været hårdt ramt, af unødvendig ængstelse. Man har ikke ønsket at høre på dem, og man har udsat

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

dem for mindreværdsfølelse i forhold til fremmede og man har desværre udsat dem for en behandling, hvor de er blevet nedprioriteret. Men når man betragter valgresultatet, er det første gang nogensinde at valgkampen har drejet sig så klart om forbud mod udnyttelse af uranholdige råstoffer, og resultatet viser, at et flertal i befolkningen er imod udnyttelse af uran, hvilket må respekteres af de folkevalgte.

I Inuit Ataqatigiit sætter vi stor pris på at undgå forurening, og det er af stor værdi, at vort land betragtes som et af de reneste lande fra omverdenen. Vi er stolte af denne situation, som vi må give videre til vore efterkommere uden at føle os mindreværdige. Og hvis vi skal have minedrift med forurening overalt uden at sætte begrænsninger på det mest forurenende råstof, hvor er vi så kommet hen?

Der er initiativer i gang for at nedbringe den store udledning af CO₂, og hvis vi begynder at være med til at forsyne verden med radioaktive stoffer, vil det nuværende problem med CO₂ tilføres ekstra store problemer med radioaktive stoffer, og at skabe et nyt problem oven på et allerede eksisterende problem, vil bare forværre situationen. Lad os derfor altid have disse i erindring: uran er dødeligt, der er mennesker der dør af det under store lidelser; det kan forårsage forskellige sygdomme, og det siges, at det er i stand til at udrydde jorden. Atomkraftanlæggene er ikke rene, uran vil altid forurene, uanset hvor det kommer hen, og derfor må der ikke etableres radioaktivt affald i vort land, da dette affald aldrig nogensinde vil kunne renses.

Kort sagt, så har vi ikke brug for uranudvinding i vort land, vi har et stort ansvar som en del af den globale verden, for vores efterkommeres skyld.

I betragtning af vores nuværende situation omkring lossepladser, omkring forliste og sunkne skibe i vore farvande, eller omkring andre forureninger, så har vi store udfordringer med at håndtere disse. Hvordan bliver vi så i stand til at holde tilsyn med affaldsdepoter med radioaktivt indhold, specielt når vi er

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

klar over, at der ikke er blevet opfundet en sikker metode til deponering af radioaktivt affald. Affald fra en råstofudvinding deponeres midlertidigt i depoter, som må holdes under streng kontrol, og derfor er planerne om deponering af radioaktivt affald i en sø meget risikabel og vil ikke være en sikker metode til afsikring i meget lang tid fremover. Hvis vi ikke ønsker at etablere noget, som vore efterkommere vil have store udgifter til, mener jeg, at vi må helt forbyde udnyttelse af uran.

Jeg mener, at vi må lære af andre oprindelige folks erfaringer og at vi må tage udgangspunkt i disse erfaringer. Gennem mine samtaler med mange forskellige personer har jeg gjort følgende erfaring: Råstofselskaberne, der ønsker at etablere udnyttelse af råstoffer, afgiver i opstartsfasen store løfter om store økonomiske indtægter, og de afgiver løfter om skabelse af en stor udvikling, men først til sidst finder den lokale befolkning ud af, at det eneste de har fået er et forurenet land, der ikke kan bruges til noget som helst, og at der ikke længere findes fangst dyr samt at de ikke længere har rent drikkevand. Og at dét, der gør mest ondt er, at de ikke har mærket noget som helst til en udvikling, da erfaringer viser, at de er blevet dårligere stillet i deres levevilkår. Vi kunne foretage undersøgelser af de lokale befolkninger, der har følt at de blot er blevet efterladt uden indtægter og kun med tab, for de vigtigste levnedsmidler vil være mad, fisk, kød, grøntsager, rent vand, og ren luft.

Vi må værne om den kostbare renhed i vort land, som vi kommer til at miste bestandigt hvis der iværksættes udnyttelse af uran. Det er vores særegenskab, som vi må have målsætning om at gøre endnu renere i fremtiden, vores bedste gave til vore efterkommere.

Det siges, at vi er nødt til at åbne uranminer, hvis vi ønsker selvstændighed, og det er jeg slet ikke enige i. Der bliver givet arealtilladelser med store forekomster af rigdomme til udenlandske råstofselskaber, især i de seneste år,

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

og i Sydgrønland er der allerede blevet givet arealtilladelser til så store landområder, at vi nærmest er begyndt at føle os fortrængte. Der gives arealtilladelser i flæng til udenlandske aktører, eftersigende så vi kan blive selvstændige. Men det kan ikke siges at være et selvstændigt land, det er blot en styreform i afhængighed af råstofsekskaber, og ikke selvstændighed. Minerne har en begrænset levetid, som man overhovedet ikke kan sætte lid til i det lange løb. Modsat er en udvikling af nærmest vedvarende erhverv, for eksempel på fødevareområdet, en vej til øget selvstændighed, som i dag forhales af planerne om at udvinde uran.

Sydgrønland siges at være i tilbagegang og i stilstand, ja, det er i tilbagegang, og jeg må sige, at vi er blevet bragt i den situation, med tilbagegang i efterhånden mange år, netop på grund af intentionerne om at udnytte uranholdige råstoffer. For hvem ønsker at investere stort i en fødevareproduktion eller i turismen eller i noget helt tredje, der kan eksistere varigt, når man ikke aner, om de produkter, der er blevet investeret i, vil blive forurenede med radioaktive stoffer efter nogle å?

Vi kan ikke køre den modsatte vej, når man i andre lande i disse år er gået i gang med at indføre lovgivning med forbud mod udnyttelse af uran; vi har et ansvar, vi er en del af den globale verden. Så lad os for alvor arbejde for, at der ikke sker en større forurening.

Personligt mener jeg, at det vil være et udtryk for pengegriskhed, hvis der åbnes op for tilladelser til udnyttelse af uran. At vi kommer til at tjene store summer penge, idet øjeblik vi begynder at udvinde uran med kun tanke på nuet og ikke på fremtiden. Men det bliver slet ikke tilfældet, for først efter mange år, er det ikke en gang sandsynligt, om vi kommer til at mærke lidt til en økonomisk indtjening. Derefter vil vore efterkommere forsøge at holde trit med de store udgifter, som håndteringen af affaldsprodukterne vil medføre – vi må være realistiske.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Formålet med lovforslaget er at indføre forbud mod udnyttelse af råstoffer med gennemsnitligt indhold af uran på over 100 ppm, således at der ikke kan drives råstofminer med sådant et indhold. Det betyder dog ikke at man vil standse alle miner, der har kørt miner frem til år 2013, og heldigvis er der ind til videre ikke blevet etableret og opstartet en eneste uranmine. Det skal undersøges, om der kan indføres en tilføjelse i denne lov, om at der kan ske en tilbagekaldelse af tilladelser til at foretage forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse, hvis der sker en overtrædelse af lovens forbud i forbindelse med en undersøgelse af uranindholdet er mindre en grænseværdien.

Lovforslaget må gøres gældende, således at man ikke kan fjerne den igen lynhurtigt, og man må gøre lovforslaget mere varigt gældende således at samfundet kan være trygt ved det. Også fordi det er nødvendigt, at man ikke har en lovgivning som man ændrer på efter behag, således at de fremtidige råstofselskaber kan føle sig trygge ved, at der ikke sker lynhurtige ændringer af lovene.

Et rent land er en mangelvare i verden, og det er noget vi har, og det er vores største indtjeningsområde i fremtiden, som vi kan give videre til vore efterkommere uden at føle os mindreværdige. Gid I giver jeres meninger til kende udfra faktisk viden; pålidelig viden der er fremsat af reelle videnspersoner, for vi kan aldrig nogensinde komme til at spise penge.

Det er på høje tid til at opstarte nye indtjeningsområder hurtigst muligt; udviklingen af de erhverv, som landets egen befolkning driver, er standset på grund af intentionerne om udnyttelse af uran. Jeg glæder mig over, at man nu er kommet over dette, og at man i Inatsisartut har ambitioner om at prioritere den lokale befolkning højest, i respekt for deres krav. Nu må vi alle i fællesskab vende udviklingen i den rigtige retning: at give vore landsmænd chancen ved at vende den hidtidige forhalingproces til en udviklingsproces.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Med disse bemærkninger på vegne af Inuit Ataqatigiit, overlader vi den videre behandling lovforslaget i det relevante udvalg.